

• Реферуючов на 18. Научнім семінарі карпаторусиністікы на Пряшівській універзіті была Др. Олена Дуць-Файфер (перша справа) з Ягелоньской універзіты в Польску, яка выступила з рефератом на тему *Результаты етнічного руху Лемків у Польщі на зачатку XXI. стороча*. Гостя представила і семінар вела ПгДр. К. Копорова (друга справа), асистентка ІРЯК ПУ в Пряшові.
Фоткы: З. Цітрякова

18. научный семінар карпаторусиністікы з Др. Оленов Дуць-Файфер

21. фебруара 2012 ся в засідалні деканкы Факульты гуманітних і природных наук Пряшівской універзіты в Пряшові одбыв 18. Научный семінар карпаторусиністікы, організований Інштитутом русиньского языка і культуры. Быв то першы семінар організований в році 2012, т. є. в зачатім четвертім річнику довгодоного проекту ІРЯК ПУ. Почас яких ся презентують выслідкы карпаторусиністічных бадань домашніх і заграничных ученых.

Темов семінара были **Результаты етнічного руху Лемків у Польщі на зачатку XXI. стороча**. З рефератом на дану тему выступила вызначна представителька лемківской культуры, літературы, освіти і народноідентіфікачного процесу по році 1989 – Др. Олена Дуць-Файфер з Інштитуту выходославянської філології Ягелоньской універзіты в Кракові. Семінар вела ПгДр. Кветослава Копорова, асистентка ІРЯК ПУ, котра у вступі гостя при-

вітала і представила ей професіоналну біографію. Реферуюча высвітлила історичный контекст і ёго впливы на сучасный став народностного жывота і народноідентіфікачного процесу Лемків у Польску.

Лемкы не мають свою політичну партію, котра бы обгаёвала їх інтересы в парламенті Польской републікы, ани не мають достаток сил на ей створіня. Але мають много сполків, што мож обдивляти, кідь береме до увагы факт, як суть Лемкы в Польску розметаны на вшыткы боки. Но і так были способны выбудовати функчны організації, котры суть активныма при захованю і далшім розвитку лемківской культуры.

Міцно интересна тема, о котрій бы ся дало довго бісідовати, но нажаль каждый семінар є лімітований часом. Самособов, участници семінара дістали простор на вопросы а потім, як традично, наслідовала презентація найновшых русиньских публика-

цій. Представлены были нелем публикації выданы на Словеньску (напр. *Русиньский літературный алманах*, поетична збірка *Мої сны* Юрка Харитунна і др.), але Др. Олена Дуць-Файфер принесла представити і лемківскы найновшы выдана, а то як научны публикації, так і публикації красной літературы. Про студентів-русиністів была участь на семінару хосенна іщі з єдной причіны. Мали можность спознати вызначну особность лемківского русиньского руху і високошкольску учительку-русиністку. Посередництвом прямих контактів з такыма ученыма можуть ліпше вирішыти о своїй далшій пути в карпаторусиністіці, наприклад о єдносеместралнім перебуваню або і в рамках докторандьского студія на Ягелоньській універзіті в Кракові.

Зденка ЦІТРЯКОВА,
штудентка русиньского языка і культуры ПУ

На Словеньску ся в році 2011 к Русинам приголосило 33 482 жытелів а к русиньскому материньскому языку 55 469 людей (Словеньска републіка мать 5 397 036 жытелів)

Кількость жытелів стабільно жыючих на Словеньску росте, але все помалшым темпом. То вказали выслідкы списованя жытелів, домів і кварталів, котре ся реалізовало в маю 2011 а ёго выслідкы были выголошены кінцём фебруара 2012. Подля опублікованых результатів Штатістичного уряду Словеньской републікы (ШУ СР) мала СР к 21. маю 2011, што є вирішалный термін посліднёго списованя людей, 5 397 036 стабільно ту жыючих обывателів. В порівнаню зо списованём людей сперед десятёх років, тотя кількість підросла о 17 581 людей. Тотя підвишіня – о 0,33 % в періоді міджі роками 2001 аж 2011 є найнижшым в історії списованя людей на Словеньску. Тот факт конштатовала председкыня ШУ СР Людміла Бенковічова. Найвеце жытелів з восьмох країв СР має

Пряшівський край – 814 527 (15,1 %) а найменше жыє на території Тырнавского краю – 554 741 жытелів (10,3 %). У вирішалнім часі списованя в році 2011 было на Словеньску 2 891 заселеных агломерацій, о 8 веце як в році 2001. На Словеньску є 138 міст і 2 753 сел. Веце людей жыє в містах (54,4 %), менше на селах (45,6 %). З абсолютной кількости жытелів СР є веце як половина жен – 51,3 %, причім кількість жен на 1000 хлопів в порівнаню зо штатістиков списованя людей з року 2001 ся мірно знижыла. В порівнаню зо списованём сперед 10 років ся зменшыла кількість жытелів у передпродуктивнім віці (0 аж 14 років) із 18,9 % (2001) о 15,3 % (2011). Підросла кількість жытелів у продуктивнім віці (15 аж 64 років) із 68,9 % на 72,0 %, а
(Продовжіня на 2. стор.)

СПОЛОК РУСИНЬСКИХ ПИСАТЕЛІВ
СЛОВЕНЬСКА
ІНШТИТУТ РУСИНЬСКОГО ЯЗЫКА
І КУЛЬТУРЫ ПРЯШІВСКОЙ УНІВЕРЗІТЫ
В ПРЯШОВІ

Вас позывають на

**ПРЕЗЕНТАЦІЮ НАЙНОВШЫХ ВЫДАНЬ
РУСИНЬСКОЙ ЛІТЕРАТУРЫ СПОЄНУ
З ГРОМАДОВ СПОЛКУ РУСИНЬСКИХ
ПИСАТЕЛІВ СЛОВЕНЬСКА,**

котра ся одбуде **27. марта 2012 о 9. 00 год.**
в засідалні Consilium maius ч. 328
Ректорату Пряшівской універзіты в Пряшові,
ул. 17. новембра ч. 15.

Програм

1. Отворіня 2. Оцініня минулорічных активіт і інформація о тогорічных проєктах 3. Презентація літературных творів приголошених до конкурзу 4. Рецензії літературных творів 5. Оцініня найліпшых літературных творів 6. Автограміада авторів минулорічных книжных выдань 7. Заклучіня і погоціня

Тішыме ся на Вашу участь.

ПгДр. Кветослава Копорова, председкыня СРПС

На Словенську ся в році 2011 к Русинам приголосило 33 482 жытелів а к русиньскому материньскому языку 55 469 людей

(Продовжіння із 1. стор.)

підросла тыж кількость жытелів у попродуктивнім віці (65 і высше) з 11,4 % на актуалных 12,7 %. Підросла і кількость розведжених, кількость слободных зістала в порівнаню зо списованём в році 2001 незмінена.

Знижыла ся кількость людей словенської і мадярської народности

У минулорічнім списованю жытелів у порівнаню з попереднім рапідно наростає кількость людей, котры ся не приголосили к ниякій народности. В році 2001 не увело в листах списованя свою народность лем 1 % жытелів (54,5 тисяч), минулого року уж їх было 7 % (382,5 тисяч). К словенській народности ся приголосило менше люде як перед 10 роками – 4,353 міліона жытелів, т. є. 80,7 %. При списованю в році 2001 їх было 4,615 міліона, значить 85,8 %. Подобный тренд є тыж у другой найвекшой народности в СР. К мадярській народности ся в році 2011 приголосило понад 458,4 тисяча жытелів, што є 8,5 % з цілою популяціей СР. В році 2001 ся к тій народности приголосило 520,5 тисяча жытелів, што было 9,7 % з цілою популяціей. „Протилежный розвой є у жытелів ромской народности“ – конштатовав директор одбору штатістики жытелів ШУ СР Маріан Горецкі. Іщі в році 2001 ся к ромській народности приголосило нецілых 90 тисяч жытелів (1,7 %) зо стабільным перебуванём на теріторії СР. Теперь є їх уж 105,7 тисяч, т. є. скоро 2 % жытелів СР. Менше є жытелів чеськой народности – 30 400 людей, т. є. 0,6 % (в році 2001 їх было 44 600, т. є. 0,8 %), **вече є жытелів русиньской народности – 33 500 людей, т. є. 0,6 % (в році 2001 было Русинів 24 200 людей, т. є. 0,4 %)**. Зменшыло ся тыж чісло жытелів української народности, яких жыє в СР 7 430 жытелів (0,1 %). Людей німецькой народности є в СР 4 690 (0,1 %), польской 3 084 (0,1 %), хорватской 1 022, сербской 698, російской 1 997, жydівской 631, моравской 3 286 (0,1 %) і болгарской 1 021 жытелів. Остатні народности маюць 9 825 жытелів.

Найвече людей зо словенсков народностев жыє в Жіліньскім краю

К словенській народности ся приголосило найвече жытелів у Жіліньскім краю (93,1 %), в Тренчаньскім краю (91,8 %) і в Братіславскім краю (90,2 %). К мадярській народности ся найвече людей приголосило в Нітряньскім краю (24,6 %), в Тырнавскім краю (21,8 %) і в Баньскобыстріцькім краю (10,2 %). К ромській народности ся найвече жытелів приголосило в Пряшівскім (5,3 %), в Кошіцькім (4,6 %) і Баньскобыстріцькім краю (2,4 %).

Найвече жытелів СР собі увело як свій материньскый язык словеньскый язык. Было їх 78,6 %. Мадярскый язык декларовало як материньскый 9,4 % людей, ромскый язык – 2,3 % жытелів, **русиньскый язык 1 %**, чеськый язык 0,7 %. В порівнаню зо списованём з року 2001, в році 2011 ся знижыло чісло жытелів з материньскым языком словеньскым, мадярськым і чеськым. **Чісло жытелів з материньскым русиньскым языком ся дакус підняло**, такасмо як і кількость жытелів з ромськым материньскым языком – о 0,5 %. Підвышыло ся і чісло жытелів, котрых материньскый язык ся не подарило становити, а то з 1,2 % в році 2001 на 7,5 % в році 2011.

Словеньскый язык як материньскый собі увело найвече жытелів у Жіліньскім (92,8 %), Тренчаньскім (91,3 %) і в Братіславскім краю (89,7 %). Мадярскый язык є материньскым языком найвекшой кількості жытелів у Нітряньскім (26,6 %), Тырнавскім (22,7 %) і в Баньскобыстріцькім краю (12,1 %). Ромскый язык як материньскый найвече людей собі увело в Пряшівскім (7 %), Кошіцькім (5,9 %) і в Баньскобыстріцькім краю (1,2 %). **Жытелів з русиньскым материньскым языком є найвече в Пряшівскім краю (5,9 %)**. Чеськый язык як материньскый собі увело найвече людей в Братіславскім (1,4 %) і Тренчаньскім краю (0,8 %). Найчастіше вжываным языком на верейности є словеньскый (увело то 80,4 % людей), дале мадярскый (7,3 %), ромскый (0,7 %) і **русиньскый язык (0,5 %)**. У вшыткых краях ся найчастіше вжыває словеньскый язык, конкретно в Братіславскім краю найвече (91,4 %). Мадярскый язык найвече на верейности ся вжыває в Нітряньскім краю (21,6 %) і в Тырнавскім

(Продовжіння на 3. стор.)

Вдяка вшыткым добродителям

На мою справу, же про мізерну підпору штату грозить, же перестануть виходити першы пореволючны русиньскы *Народны новинки*, зареаговало в минулім році дакілько добродителів. Підпора новинок і дарованя фінанцій на їх експедицію продовжує і того року, але дотеперь ся не нашов векшый спонзор. Зато меншыма частками výroбу і експедицію ваших і наших новикок підпорило вече передплатителів і читателів. Конкретно:

Джеймс Мурай із Атланти, Василь Латта з Пряшова, Андрій Капуца зо Свідника, Штефан Смолей із Міджілаборець, Моніка Крайнякова з Пряшова, Николай Семанцё з Міджілаборець, Ольга Кубова з Міджілаборець, Марія Білановічова з Пряшова, Марія Пацакова із Завадки, Андрій Марчішін з Іванкы при Дунаю, Ірена Пітухова з Пряшова, Осиф Галецькый з Бардеёва, Анна Бєлашкова з Кошіць, Николай Шкурла з Ладимировой, Осиф Кость з Нягова, Марія Гобанова зо Штефурова, Павел Коцан із Міджілаборець, Мартін Андреєвскый із Грабівця, Ян Михаліч з Бардеёва, Ірена Ройкова з Курова, Мілан Мнягончак із Гуменного, Алексей Яночко з Пчолинного і Іван Русинко зо Свідника.

Вшыткы спомянуты ся проявили як свідомы Русины, котрым не є єдно, ці *Народны новинки* будуть виходити, або ні. За себе, за творців новинок і за вшыткых наших читателів, передплатителів, сполупрацовників і симпатизантів вшыткым добродителям дякуєме, бо своїм добродительством нелем продовжыли выдаваня уж понад 20-річного русиньского періодіка, але через нєго помогли заховати плураліту поглядів на русиньскы народностны проблемы, што є неоддумным критерієм екзистенції каждого демократічного общества.

Потішыло нас, же ряды наших дотеперішніх добродителів ся знову розросли. Щіро дякуєме.

Наконець припоминаєме, же хто хоче фінанчно підпорити выдання далшых тогорічных чісел *Народных новинок (предплатне 8,50 євра)* і *часопису Русин (предплатне 5 євр)*, може на наш банковый рахунок чісло **4012549760/7500** послати подля своїх можностей фінанчну частку, або зо загранича на рахунок ч.: **IBAN: SK 76 7500 0000 0040 1254 9760, BIC: CEKOSKBX**, на адресу банкы: **Československá obchodná banka, pobočka Prešov, Hlavná 96, 080 01 Prešov**, респ. тыж банковый шек, адресований на *Rusín a Ludové noviny*, обчаньске здружіння, яке выдавать споминаны новинки.

А. З., шефредактор

Вышов третій зборник карпаторусиністікы

Третій річник Научных семінарів карпаторусиністікы, котрый організує Інштут русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові, проходив **од марца до децембра 2010** подля традиційной штруктуры попередніх річників: 1. представління выступаючого з куртов інформаціов о єго професіоналінім жывоті, 2. реферат на выбрану тему, 3. діскузія к реферату, 4. презентація найновшых публікацій з карпаторусиністікы.

В тім році были на семінарах презентованы такы темы: *Політичны партії в народнім русі карпатыскых Русинів*, выступаючий ПгДр. Станіслав Конечні, к. н., *Традиції русиньского школства на Словенську: 75 років од взнику Грекокатолицькой руськой гімназії в Пряшові*, выступаючий Мгґр. Гавриіл Бєскід, *Становліня і розвой модерных русиньских мікроязыків*, выступаючий проф. Михаіл Капраль. На рік 2011 припав і юбілей взнику Музея модерного уменя Енді Варгола в Міджілабірцях, зато єден семінар був присвячений і тій темі. На семінарі ся резентовали двоє выступаючі з такыма темами: 1. *Творчость Енді Варгола як інтермеділаный вытварный „продукт“*, выступаючий Мгґр. Мартін Цубяк, куратор музея, і 2. *Чом якраз музеоедукологія?*, выступаюча ПаедДр. Даньєла Капралєва, музеоедукологічка. Послідній семінар був присвячений русиньскому языку і темі *Орфоепічна языкова норма в русиньскім языку (3 основных принципів русиньской выслownости)*, з зков выступала ПгДр. Кветослава Копорова. Міджі додатковыма штудіями в зборнику є опублікована статья професоркы Мерілендської штатной універзіты в Болтіморі (США) Др. Елейн Русинко під назвов *Карпаторусиньска література в США*.

Подля приятой штруктуры рефераты выступаючіх суть опублікованы в тых языках, в котрых были прочітаны. На кінцю третєго зборника – **Studium Carpato-Ruthenorum – Штудії з карпаторусиністікы 2011**, котрый є выступным документом третєго річника проекту научных семінарів ІРЯК ПУ, суть уведжены основны інформації о реферуєючіх. Третій зборник, подобно як і попередні, наісто буде мати своє місце нелем в бібліотеці Інштуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты, де їх вивжывають штуденты русиньского языка і літературы, але збогатить і бібліотеку тых, котры ся реґуларно интересують о розвиток карпатыскых Русинів і о розлічны сферы карпаторусиністікы.

ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, зоставителька

На Словенську ся в році 2011 к Русинам приголосило 33 482 жителів а к русинському материнському языку 55 469 людей

(Продовження із 2. стор.)

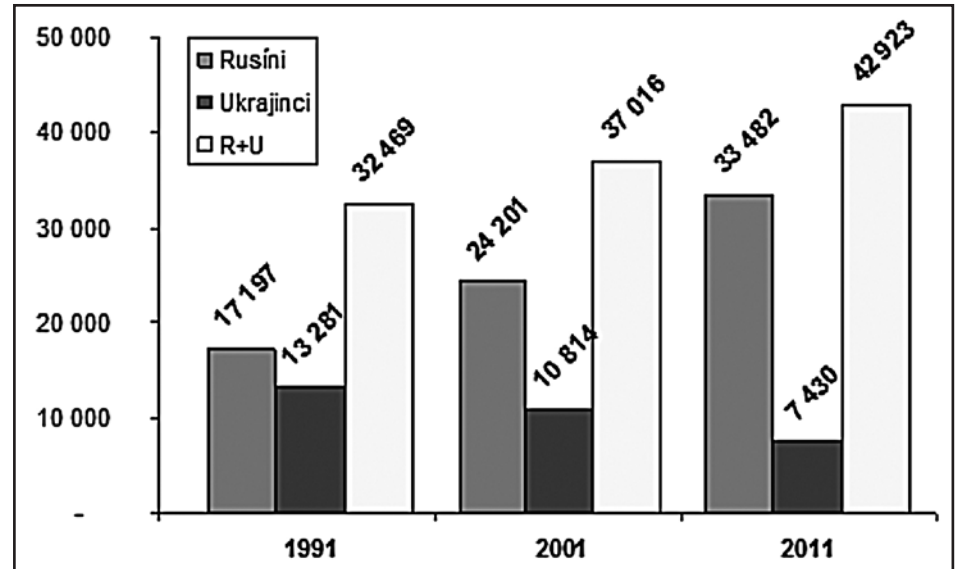
(19,2 %). По ромскы ся найвеце говорить на верейности в Кошіцькім (2,1 %) і Пряшівськім краю (1,8 %). **По русинскы ся найвеце комунікує на верейности в Пряшівськім краю (2,8 % жителів).**

Дома ся найчастіше вживать словенський язык (73,3 %), мадярський язык (8,7 %), ромський (2,4 %) і русинський язык (0,9 %). У вшыткых краях Словакії ся дома найчастіше вживать словенський язык, найцеце але в Жіліньськім краю (86,5 %). По мадярскы дома найчастіше бісідують в Нітряньськім краю (25,3 %). По ромскы (7,6 %) і **по русинскы (5,6 %) комунікує найвеце жителів Пряшівського края.**

Жытелі СР подля народности – списованя в роках 2011, 2001, 1991						
	2011		2001		1991	
	цілково	в %	цілково	в %	цілково	в %
	5 397 036	100	5 379 455	100	5 274 335	100
НАРОДНОСТИ:						
словенська	4 352 775	80,7	4 614 854	85,8	4 519 328	85,7
мадярська	458 467	8,5	520 528	9,7	567 296	10,8
ромська	105 738	2	89 920	1,7	75 802	1,4
чеська	30 367	0,6	44 620	0,8	52 884	1
русинська	33 482	0,6	24 201	0,4	17 197	0,3
українська	7 430	0,1	10 814	0,2	13 281	0,3
німецька	4 690	0,1	5 405	0,1	5 414	0,1
польська	3 084	0,1	2 602	0	2 659	0,1
хорватська	1 022	0	890	0	x	x
сербська	698	0	434	0	x	x
російська	1 997	0	1 590	0	1 389	0
жydівська	631	0	218	0	134	0
моравська	3 286	0,1	2 348	0	6 037	0,1
булгарська	1 051	0	1 179	0	1 400	0
остатні	9 825	0,2	5 350	0,1	2 732	0,1
нестановлены	382 493	7	54 502	1	8 782	0,2

Жытелі СР подля материнського языка – списованя в роках 2011, 2001				
	2011		2001	
	цілково	в %	цілково	в %
	5 397 036	100	5 379 455	100
МАТЕРИНСЬКИЙ ЯЗЫК:				
словенський	4 240 453	78,6	4 512 217	83,9
мадярський	508 714	9,4	572 929	10,7
ромський	122 518	2,3	99 448	1,8
русинський	55 469	1	54 907	1
український	5 689	0,1	7 879	0,2
чеський	35 216	0,7	48 201	0,9
німецький	5 186	0,1	6 343	0,1
польський	3 119	0,1	2 731	0,1
хорватський	1 234	0	988	0
їдіш	460	0	17	0
булгарський	132	0	1 004	0
остатні	13 585	0,3	6 735	0,1
нестановлений	405 261	7,5	66 056	1,2

	1991	2001	2011
русинська народность	17 197	24 201	33 482
підвышіня в %		40,73%	38,35%
українська	13 281	10 814	7 430
знижіня в %		-18,58%	-31,29%
Р + У	32 469	37 016	42 923
підвышіня в %		14,01%	15,96%

(Позн. А. З.: Українці ся Русинів тримлять як кліщі і все продовжують доказувати, же на Словенську жыють люде єдной народности „русинсько-української“, як то видно з таблички і графу, де суть зрахованы доведна – „Р+У“. Чом? Вєдь іде о дві самостатны народности? Чом не суть зрахованы доведна дакотры іншы дві народности? Мы согласны з тым, же сьме єдна народность – русинська. Но не спераме Українцям признавати ся к українській народности, праві наспак. Но дотеперь к народности „Русин-Українець“ в Словенській републіці ся нігда не приголосив ани єден жытель, така народность не была нігда узнана!!! Зато подобны табличкы ани графы бы ся не мали вырабляти ани публікувати!!! Чом ся владны і штатны чиновници боять раз і навсе повісти правду?! Ці ся боять, же Словаків і Русинів, може і кого попадуть, прийдуть в шароварах, папах і „зо шаблями в руках товчі по голові українскы козаці?!“ Перебачте за мале інтермецо, але к послідній табличці і графу не міг єм ся не высловити. КОЛИ УЖ З ТЫМ БУДЕ ПОКІЙ? НАІСТО АЖ ТОГДЫ, КІДЬ ПРИ СПИСОВАНЮ ЛЮДЕЙ В СР СЯ ЗА УКРАЇНЦЯ НЕ ПРИГОЛОСИТЬ АНИ ЄДЕН ЖЫТЕЛЬ?!)

Подля аґентуры „SITA“, котра актуалізовала высше уведжены материалы 29. фебруара 2012 о 14.50 год. спрацовав і переклав зо словенського языка: **А. ЗОЗУЛЯК.**

о. Ярослав Поповець прожыв половину стороча

11. фебруара 2012 ся наш отець духовный Ярослав Поповець, зарівно председа Общества св. Йоана Крестителя, дожыв округлого юбілею – 50 років свого жывота.

Отче духовный, мы, Ваши вірници, Вам дякуєме за вшытко, што робите про спасіня наших душ. Дякуєме і за Вашу роботу про нашу церьков. Жычіме Вам міцне здравя, много Божых благодатей, дарів Святого Духа, покоя і отворене сердце, котре мате все приготовлене на словніня Божой волі. Няй Ваш сохрания Пречіста Діва Марія, Вас і цілу Вашу родину по вшыткы дні Вашого жывота.

Вірници з Чірча

(Тота позиція, котру підписало 11 учителів русинського языка і культури, 17. фебруара 2012 была послана компетентным особам: Генералному директорови Методично-педагогічного центра (МПЦ) у Братіславі ПаедДр. Іванови Павловичи, ПгД., директорці МПЦ у Пряшові ПаедДр. Аліці Драгулові, ведучій едічного діятельства односно выдаваня народностных учебників ПаедДр. Ренаті Соморовій і Мгр. Іветі Краткій із одділіня едічного діятельства Міністерства школства, науки, выскуму і шпорту СР в Братіславі.)

Stanovisko k cielene zinscenovanej „kauze recenzovania“ rusínskych učebnic

Proces přípravy a vydávania učebnic rusínskeho jazyka a literatúry pre školy s vyučovacím jazykom rusínskym a s vyučováním rusínskeho jazyka na Slovensku trvá už bezmála dve desaťročia. Vydavatelja, autori a vôbec celý realizačný tím ľudí, ktorý sa za toto obdobie na Slovensku vďaka redakcii Rusín a Ľudové noviny sformoval a ktorý sa podieľal alebo podieľa na tomto náročnom procese, za dané obdobie odvieďol kus dobrej, záslužnej, ba dokonca v podmienkach Slovenskej republiky priekopníckej práce, ktorá reprezentuje navonok jednak ich, ale aj schopnosť našej národnostnej menšiny postarať sa o odovzdanie odkazu rusínskych predkov našim súčasníkom a najmä budúcim generáciám. Najviac nás však zarmucuje fakt, že aj napriek nesmiernemu úsilju realizačného tímu každoročne včas a v stanovenom termíne vydať učebnice pre príslušné ročníky základných a stredných škôl sú tieto snaženia v posledných mesiacoch ostro sledované a napádané samozvanými „odborníkmi“, bohužiaľ z našich radov, ktorí dokážu priam majstrovsky „urobiť z komára slona“, a cieľom ktorých je poškodiť a rozvrátiť fungujúci proces vydávania učebnic a vyučovania rusínskeho jazyka na školách, neváhajúc pritom používať metódy zastrašovania učiteľov a iných kompetentných ľudí.

Redakcia Rusín a Ľudové noviny, ktorá je už tradičným vydavateľom učebnic pre vyučovanie rusínskeho jazyka a literatúry, dlhé roky fundovane pripravuje učebnice na báze spolupráce vysokoškolských pedagógov – v prvom rade odborníkov na rusinistiku (jazykovedcov, literátov, etnografov), pedagogiku a didaktiku – s učiteľmi z praxe, ktorí sa tvorivým spôsobom a aktívne, priamo v teréne, venujú výberu vhodných tém, tematických celkov a okruhov, ich didaktickému spracovaniu do podoby kvalitných učebných pomôcok. Neraz v neľahkých podmienkach slovenských škôl Prešovského kraja a často pod psychickým tlakom okolia a nevyhovujúcich pracovných podmienok na školách, kde na základe vlastných skúseností vieme, že zaradenie vyučovania rusínskeho jazyka je pre učiteľov spočiatku spravidla nežiaducim elementom na školách, resp. dokonca terčom výsmechu a nepochopenia učiteľskej, rodičovskej a žiackej verejnosti ako dôsledku absencie hrdoosti na dedičstvo svojich predkov a vysokej miery asimilácie mladej a strednej generácie Rusínov. Aj napriek týmto negatívnym faktorom, ktoré sú bohužiaľ realitou na nejednej škole, kde sa rusínsky jazyk vyučuje, sa počet týchto škôl snahou zainteresovaných ľudí neustále mierne zvyšuje, a podobne je to aj s počtom žiakov, ktorých každoročne na vyučovani predmetu rusínsky jazyk a kultúra pribúda.

Iniciátori „kauzy s recenziami“ by si mali v prvom rade uvedomiť, že Rusinom a rusínskemu hnutiu škodia a špinia si do vlastného hniezda, rozvracajú sľubne sa rozvíjajúce rusínske národnostné školstvo, hrubo znevažujú dlhoročnú prácu vydavateľstva a celého realizačného tímu vydávania učebnic – autorov, recenzentov, metodikov, učiteľov, ktorých navyše neadekvátnym spôsobom zastrašujú. Čo tým sledujú, môžeme iba dedukovať na základe publikovaných článkov v rusínskych periodikách. Musíme ale podotknúť, že nemajú ani poňatia o tom, aké ťažké je zabezpečiť vydanie kvalitných učebnic načas, pretože spravidla každý rok sa učebnice vydávajú v nesmiernej časovej tiesni, kedy hrozí, že nebudú vydané vôbec, alebo ak sa nedodrží stanovený časový harmonogram, vydavateľstvo nie vlastnou vinou môže byť zato dokonca sankcionované. Časový harmonogram sa navyše každoročne mení – v súlade s jednotlivými výzvami na podávanie projektov na vydávanie učebnic.

Sme však presvedčení, že pri každej činnosti by sa mali skúmať a zohľadňovať hlavne okolnosti, úmysel a aktuálna situácia, za ktorej sa nejaká činnosť vykonala. Konkrétne v roku 2011 malo vydavateľstvo v spolupráci s MPC zabezpečiť potrebné náležitosti na vydanie učebnic v priebehu posledného týždňa v mesiaci jún, kedy má väčšina učiteľov množstvo inej práce v súvislosti s ukončením školského roka. V takomto termíne nie je reálne zabezpečiť včas kvalitné recenzie od učiteľov, môžu to zvládnuť iba ak profesionálni odborníci, ktorí sú rokmi zvyknutí na prácu v časovej tiesni. Spomedzi učiteľov základných škôl po dlhé roky skoro nikto nebol schopný včas a samostatne vyprodukovať potrebnú recenziu v takom krátkom časovom horizonte. Takže bez recenzií v prvom rade vysokoškolských odborníkov, na základe ktorých sa s didaktickým materiálom určeným pre konkrétne učebnice mohlo pracovať ďalej a ktoré sú každoročne smerodajnými v procese prípravy učebnic, hrozilo by pozastavenie vydania všetkých titulov, ktoré vydavateľstvo po konzultácii s MPC predložilo do eдіčného plánu v roku 2011. Vydavateľský tím preto musel vyvinúť enormný záujem a aktivitu, aby hrozbu neúspechu vydania týchto učebnic odvrátil, podobne ako v minulých rokoch. Zároveň je však potrebné podotknúť, že za akúkoľvek recenziu nikdy nijaký recenzent neobdržal honorár, podobne ani vydavateľ alebo metodik, teda nikto sa pritom neobohatil, išlo skôr o symbolickú a formálnu záležitosť s cieľom vyzdvihnúť učiteľov rusínskeho jazyka na základných školách.

Mená učiteľov-recenzentov nie sú teda v učebniciach uvedené za účelom ich zneužitia alebo snahy o vytváranie podvrhov vo vlastný prospech vydavateľa či realizačného tímu, práve naopak, chápeme to ako symbolický prejav úcty k práci

týchto učiteľov, ktorí sa v teréne v ťažkých podmienkach aktívne venujú vyučovaniu rusínskeho jazyka. Napokon, myslíme si, že malo by to byť nepísaným pravidlom aj v rusínskom školstve, že pedagóg s dlhoročnými skúsenosťami z vyučovania predmetu rusínsky jazyk a kultúra by mal svoje vedomosti a autentické praktické skúsenosti odovzdávať iným, a to aj formou recenzie zozbieraného autorom didaktického materiálu, výsledkom ktorého je príslušná učebnica. Veď kto iný, než desiatka našich učiteľov by to mohol robiť. Tak to bolo chápané od samého začiatku vydávania učebnic, keď za ich schvaľovací proces pred vydaním bola zodpovedná v rámci MPC v Prešove iná osoba. Preto mená tých istých učiteľov, ktorí vyučujú rusínsky jazyk na základných školách, sa objavovali pravidelne od začiatku vydávania rusínskych učebnic na Slovensku, a podotýkame, nikdy ani jeden z nich sa nesťažoval na ujmu – finančnú alebo morálnu – čo znamená, že realizačný tím vydávania rusínskych učebnic týchto učiteľov nikdy nepoškodil, resp. nezneužil ich meno v prospech inej osoby alebo organizácie.

Na základe vyššie uvedeného myslíme si, že iniciátori tejto kauzy by sa mali zamyslieť nad svojim konaním a nezneužívať mená učiteľov rusínskeho jazyka v konkurenčnom boji o vydávanie rusínskych učebnic a vo svojom dlhoročnom ťažení proti redakcii Rusín a Ľudové noviny. Skôr každý z nás podľa svojich možností a schopností by mal podporovať proces vydávania učebnic rusínskeho jazyka a literatúry a takto prispievať k rozvoju rusínskeho národnostného školstva, ako aj k vytváraniu pozitívneho motivačného prostredia pre vznik nových rusínskych škôl, pribúdanie nových kvalifikovaných učiteľov rusínskeho jazyka a kultúry, a tým aj nových erudovaných autorov a recenzentov rusínskych učebnic.

S pozdravom

Mgr. Marek Gaj,

učiteľ kontinuálneho vzdelávania pre rusínsky jazyk a literatúru

K predmetnému stanovisku vyjadrujú svoj súhlas a podporu aj pedagógovia z praxe – učelia rusínskeho jazyka a literatúry.

• Протагоністы послідней премьеры Театру А. Духновича у Пряшові В. Русиняк і В. Брегова.

Чудне пополудне Др. Бринчка Буркого

Датум 24. фебруар 2012 був звязаний з премьеров пьесы Чудне пополудне Др. Бринчка Буркого. К ній была в Театрі Александра Духновича в Пряшові 21. фебруара зорганізована пресконференція.

Інсценация автора Ладіслава Смочка з року 1966 є часто інсценованов пьесов. Была переложена до 15 языків, теперь уже і до русинського. Є єднов з найславніших і найорігінальніших творів сучасной чеськой драмы.

Дія ся одбыває в конкретнім просторі, причім главному героєви, котрый в тых просторах довгы roky жыє, грозить выселіня. Така ситуація жене Др. Буркого діяти скратово. Гру в русинськым языку режіровав найзнаміший в русинськым театралнім контексті і на Словеньску заснователь авторьского театру Благо Углар, котрый ся на режісерьску путь вернув по 24 роках. Герці русинського театру бісідовали о своїх почутках з gry. Василь Русиняк (Бурке) повів, же gry такого тїпу, одколи є в театрі, іші не грав. Текст го міцно ословив, хоць є то нарочіта gry і дасть ся грати розлічным способом.

Інсценацию до русинського языку перетлумачів Валерій Купка. Перекладав не з літературного чеського языку, але з чеських діалектів, до єдного русинського діалекту – „пуйдяцького“.

Зденка ЦІТЯКОВА, студентка 3. річника ФГПН ПУ штудійного програму русинський язык і література – вытварна выхова

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинкы. Шефредактор: Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторка: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, языкова редакторка: доц. ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Адреса: **Људовэ новины, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Tel.: 0905 470 884. Регістрацне ч. **EV 327/08, МІС 49 438.** Предплатне на рік € 8,50 €. Опубликованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk, <http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2